

nosti dikcie: firma (verejnej obchodnej spoločnosti) žaluje, nadobúda práva, preberá záväzky.

Ako vážny omyl treba vyčítať societnému pojatiu to, že členov spoločnosti v sporoch verejnej spoločnosti neuznáva za »obyčajné« strany, ale len vo vzťahu k onomu samostatnému imaniu, nazývanému imaním spoločenským, takže len v tom osobitnom vzťahu možno ich považovať za stranu (Sb. n. s. 9241, 10050 a i.). Tu na prvý pohľad je zrejmé, ako ďalekosiahly dosah má beznádejné úsilie za každú cenu obhájiť societnú konštrukciu verejnej spoločnosti.

Dr. Ladislav Ziman :

Intertemporálne strety vradenia dávky podľa nar. č. 199/41 Sl. z. pri rozvrhoch podľa § 176 nar. č. 198/41 Sl. z.

Podľa § 186 nar. č. 198/41 Sl. z. trovy administratívneho prípadne súdneho konania, taktiež dane, poplatky a iné štátne dávky sú prednostnou položkou pri rozvrhu likvidačnej hodnoty vykonanom podľa § 176 cit. nar.

Stála prax Najvyššieho súdu už vyriekla (R 189/43), že za štátnu dávku podľa citovaného paragrafu treba považovať aj mimoriadnu dávku zo židovského majetku, predpísanú nariadením č. 199/1941 Sl. z. a tak táto dávka bola pri rozvrhu likvidačnej hodnoty podľa § 176 cit. nar. vradená v prednostnom poradí v smysle § 186 cit. nar.

Dôsledky tejto právnej úpravy boli ďalekosiahle a namä hlboko zasahovali do právnych sfér nežidovských veriteľov prevoditeľových, nakoľko na základe tohto mimoriadna dávka zo židovského majetku o ktorej je reč nemusela byť uhradená len zo židovského majetku, alebo mohla byť uhradená aj z majetku nežidovského, na úkor pohľadávok nežidovských veriteľov prevoditeľových a to aj v takom prípade, keď táto pohľadávka bola hypotekárna a vtelená na prvom mieste na židovskej podnikovej nehnuteľnosti. K tomu treba poznamenať ešte to, že nariadenie č. 199/1941 Sl. z. ktorým bola predpísaná mimoriadna dávka zo židovského majetku, ako aj ustanovenia § 186 nar. č. 198/41 boli vydané len na základe ústavného zákona č. 210/40 Sl. z. Keďže však táto otázka nemá byť predmetom tejto úvahy, nebudem sa ňou ďalej tu zaoberať a stačí mi poukázať len na tú okolnosť, že do nadobudnutia účinnosti zák. č. 149/1943 Sl. z. mimoriadna dávka zo židovského majetku pri rozvrhu likvidačnej hodnoty podľa § 176 cit. nar. bola v smysle § 186 cit. nar. vradená v prednostnom poradí.

Tieto ustanovenia však nezostali nedotknuté, lebo §-om 6 písm. a) zák. č. 149/43 Sl. z. boli derogované a uvedený právny stav zmenený bol v tom smere, že ak mimoriadna dávka zo židovského majetku nebola vyrovnaná z hodnôt uvedených v § 5 cit. nar. prípadne priamymi platbami, uhradí nedoplatky mimoriadnej dávky zo židovského majetku s ú d pri rozvrhoch podľa § 176 nar. č. 198/41 Sl. z. a § 13 zák. č. 148/43 Sl. z., alebo podľa právnych predpisov tieto ustanovenia meniacich a doplňujúcich a to z o z v y š k u ktorý zostane po uspokojení prednostných položiek, ako aj hypotekárnych a iných veriteľov.

Z toho je zrejmé, že doterajšie ustanovenie § 186 nar. č. 198/41 Sl. z. o vradení mimoriadnej dávky zo židovského majetku pri rozvrhu likvidačnej hodnoty, podľa ktorého dávka bola vradená v prednostnom poradí, bolo nahradené novým ustanovením § 6 písm. a) zák. č. 149/43 Sl. z. — ktoré nadobudlo účinnosti dňom 16. novembra 1943 — a podľa ktorého predmetná dávka má sa uhradiť už l e n z o z v y š k u likvidačnej hodnoty, ktorý zostane po uspokojení všetkých veriteľov a tak týmto ustanovením bola predmetná dávka zrejme vylúčená z okruhu štátnych dávok, na ktoré sa vzťahuje § 186 nar. č. 198/41 Sl. z.

Zákon č. 149/43 Sl. z. čo sa týka vradenia mimoriadnej dávky je normou derogačnou, ktorou boli zrušené doterajšie predpisy tej istej matérie: preto mal mať tranzitné ustanovenia, ktorými sa malo upraviť použitie derogovanej a derogujúcej normy ohľadne právnych pomerov, ktoré sú nejak spojené, tak s časom pôsobnosti derogovanej, ako aj derogujúcej normy a tak stoja na hranici prechodu od právnej úpravy podľa § 186 nar. č. 198/41 Sl. z. k právnej úprave podľa § 6 lit. a) zák. č. 149/43 Sl. z.

Zákon č. 149/43 Sl. z. však nemá takéto tranzitné ustanovenia a tento nedostatok zapríčinil určité závažné pochybnosti, ktoré eliminovať v akej takej skromnej miere, je cieľom tejto úvahy, už aj s ohľadom na to, že sa nedá očakávať odstránenie tohto nedostatku novším zákonným ustanovením.

V deň nadobudnutia účinnosti zák. č. 149/43 Sl. z. t. j. dňa 16. novembra 1943 započaté, ale neskončené konania spojené s vradením mimoriadnej dávky zo židovského majetku, boli v rozličných štádiách. Tak napríklad bol už zaslaný výmer Ústredného hospodárskeho úradu o prevode a ustálení likvidačnej hodnoty okresnému súdu na vradenie podľa § 176 Židovského kódexu (Žk), ale okresný súd ešte nevydal vyhlášku podľa odseku 2. cit. paragrafu, alebo vyhlášku už vydal, ale lehota 15 dňová na prihlásenie pohľadávok ešte neuplynula. Ďalej lehota už uplynula, mimoriadna dávka bola riadne prihlásená, ale ešte nebolo určené rozvrhové pojednávanie, alebo bolo už určené, ale nebolo ešte prevedené. Keď už aj bolo

prevedené, rozvrhové usnesenie nebolo ešte vydané, alebo bolo už vynesené, ale neuplynula rekurzna lehota, a keď aj uplynula rekurzna lehota, bol podaný rekurz, ktorý však nebol ešte vybavený. Ďalej rekurz bol už vybavený a usnesenie súdu prvej stolice bolo rozviazané. Proti usneseniu rekurzného bol podaný dovolací rekurz ktorý nebol ešte vybavený a keď dovolací rekurz bol už aj vybavený, bolo rozviazané usnesenie súdu druhej stolice.

Tu vidíme, že v týchto prípadoch vradenie predmetnej dávky je v menšej väčšej miere spojené jednak s časom do nadobudnutia účinnosti a jednak s časom po nadobudnutí účinnosti § 6 zák. č. 149/43 Sl. z. a tak je teraz otázka, ktorú právnú úpravu treba v tom ktorom uvedenom prípade od 16. novembra 1943 aplikovať, či úpravu podľa § 186 Žk., alebo už § 6 písm. a) zák. č. 149/43 Sl. z. Keď posledne citovaný zákon o tom mlčí, túto otázku bude musieť riešiť súdna prax aplikovaním princípov intertemporálneho práva.

Podľa diela Kelsena »Allgemeine Staatslehre«¹⁾ taká norma, ktorá si sama neurčuje hranice časovej pôsobnosti, platí neobmedzenene tak pre minulosť, ako i pre budúcnosť. Na tomto základe by bola vec celkom jednoduchá, lebo aj zákon č. 149/43 Sl. z. čo sa týka jeho § 6 písm. a), je normou, ktorá si neurčuje svoje časové medze, preto od 16. novembra 1943, pri dokončovaní vypočítaných vecí nemohla by prísť vôbec do úvahy právna úprava podľa § 186 nar. č. 198/41, ale už len právna úprava podľa § 6 písm. a) zák. č. 149/43.

Naproti tomu však vieme, že Kelsenovo učenie neobstojí v každom právnom poriadku, lebo väčšina právnych poriadkov už vopred vylučuje rekroaktivitu svojích právnych predpisov a v pozitívnom práve platí zpravidla prezumpcia neretroaktivity, ako to uvádza P r o c h á z k a v diele »Základy práva intertemporálneho.«²⁾

Táto prezumpcia platí aj v našom právnom poriadku, lebo naše zákony zásadne nepôsobia nazpät, čo podľa Fajnora-Záturreckého,³⁾ znamená, že nový zákon sa nedotýka právnych pomerov, ktoré predchádzaly jeho vydaniu a že ponecháva starému právu upravovať tieto pomery i naďalej v dobe panstva nového zákona. Táto zásada býva málokedy porušená, a keď sa tak stane, musí to byť v ý s l o v n e v zákone stanovené. Okrem tohto prípadu — podľa Lubyho⁴⁾ — vždy pôsobí zpäť ešte taká právna norma, ktorá dáva len autentickú interpretáciu nejakej staršej normy.

¹⁾ Str. 137.

²⁾ Str. 47.

³⁾ Nástin súkromného práva II. vyd. str. 33.

⁴⁾ Slovenské všeobecné súkromné právo, str. 175.

Z toho vidíme, že zákon č. 149/43 nemá vôbec retroaktívitu, keďže nemá o tom nijaké ustanovenie a nie je interpretačnou normou a tak má pôsobnosť len od 16. novembra 1943 kedy nadobudol účinnosť. V tomto prípade však nejde ani o zistenie časovej hranice tohoto nového derogujúceho zákona vo smere k minulosti, ale ide viac o zistenie časovej medze starej derogovanej právnej úpravy podľa § 186 nar. č. 198/41 Sl. z. vo smere k budúcnosti, hoci tieto dve medze musia ležať a sa stretnú na tej istej hranici. Konkrétne, či od 16. novembra 1943 ohľadne vradenia mimoriadnej dávky zo židovského majetku možno aplikovať na všetky právne pomery len nový zákon, alebo či jeho pôsobnosť aj po nadobudnutí účinnosti je ešte obmedzená starou derogovanou právnou úpravou, menovite, že aj po 16. novembri 1943 na niektoré právne pomery vradenia mimoriadnej židovskej dávky treba aplikovať starú zrušenú právnu úpravu a nie novú.

Podľa Roučka⁵⁾ stará norma právna, hoci neplatí, používa sa na právne pomery vzniklé za jej pôsobnosti a tak len postupne stráca pôdu postupným zánikom skorších právnych pomerov a nová norma právna hoci platí, nepoužíva sa na tieto právne pomery, ale len na právne pomery vzniklé za jej pôsobnosti. Podobnej mienky je tiež Tilsch vo svojom diele »Občianske právo«⁶⁾ kde hovorí, že okamžikom, keď nový zákon nadobudne pôsobnosť prestáva byť starý zákon časťou platného právneho poriadku, ale že konkrétne právne pomery, ktoré nový zákon zastihol, zostávajú zásadne nedotknuté a že nový zákon ponecháva starému zákonu upravovať tieto pomery i naďalej v dobe panstva nového zákona.

Na otázku, ako máme posudzovať skutočnosti a skutkové podstaty, ktoré spadajú pod vládu dvoch po sebe idúcich kontradiktorných zákonov, resp. ktoré ležia na rozhraní nového práva, odpovedá Procházka v svojom citovanom diele:⁷⁾ ak je skutková podstata jednoduchá a záleží vo skutočnosti vyplňujúcej krátke časové spatium, obyčajne takáto skutočnosť padá pod vládu buď starej, alebo novej normy. Naproti tomu však ak je skutková podstata složitá a započala sa pred účinnosťou nového neretroaktívneho zákona, ale naplnila sa len za jeho vlády, vznikne otázka, či môžeme jej priznať právny účinok podľa zákona nového, a či ešte podliehajú zákonu starému. Podľa neho, rozhodujúcim časovým medzníkom pre jednotné posudzovanie složenej skutkovej podstaty stáva sa dovršenie skutkovej podstaty a vtedy všetky súčasti tejto skutkovej podstaty

⁵⁾ Občianske právo platné na Slovensku a v Podkarp. Rusi. Všeobecná časť I. str. 62.

⁶⁾ Str. 74.

⁷⁾ Str. 144, 145, 151.

musíme posudzovať podľa času, kedy posledná súčasť vznikla a podľa predpisov platných v tejto dobe musíme posudzovať celú skutkovú podstatu, i keď jej časť vznikla za platnosti starších noriem. Jedným slovom složená skutková podstata za starého práva započatá a za nového dokončená riadi sa novým právom a to jednoducho preto, lebo len vo sfére tohto nového práva nadobudla charakteru skutkovej podstaty a hoci zachycuje minulosť skutočnosti, predsa nemožno to považovať za retroaktivitu.

V kritickom prípade zdá sa, že za skutkovú podstatu treba považovať vradenie mimoriadnej dávky zo židovského majetku, ktorá podstata rozhodne je složenou skutkovou podstatou, lebo netýka sa len jednej skutočnosti, ale niekoľkých skutočností. Teraz je otázkou, kedy je dovŕšená táto složená skutková podstata, resp. kedy nadobudne charakter skutkovej podstaty?

Nakoľko ide o vradenie, zdá sa, že táto skutková podstata je dovŕšená a jej posledná súčasť vzniká len skutočnosťou faktického vradenia a nadobudne charakter skutkovej podstaty vradenia len, keď súd pri rozvrhu likvidačnej hodnoty faktický vraduje túto dávku. Toto faktické vradenie nastane vynesением rozvrhového usnesenia, preto zdá sa, že pre vradenie predmetnej dávky je smerodajná norma, ktorá je účinná v čase vynesenia rozvrhového usnesenia, a to tým viac, lebo právnou povahou vradenie je súdnym rozhodnutím, ktoré sa zakladá nielen na prihláškach veriteľov a vyjadrením prevoditeľa, ale i na samotnom preskúmaní uplatnených pohľadávok súdom.

Z toho ako resumé dalo by sa vyvodiť, že vo veciach vradenia mimoriadnej dávky zo židovského majetku, v ktorých v deň nadobudnutia účinnosti zákona č. 149/43 t. j. dňa 16. novembra 1943 bolo už vydané rozvrhové usnesenie, treba dokončiť konanie podľa starej právnej úpravy a to podľa § 186 nar. č. 198/41 Sl. z., naproti tomu v ostatných veciach treba pokračovať podľa novej úpravy a vradíť dávku podľa § 6 lit. a) zák. č. 149/43 už len z hľadiska likvidačnej hodnoty.

Dr. Štefan Friedl, Banská Bystrica :

Obrana a núdza

Oprávnená obrana.

Podľa § 79 Trz.:

1. Vylúčená je pripočítateľnosť činu pri oprávnenej obrane.
Oprávnená obrana je obrana, ktorá je potrebná, aby sa odvrátil bezprávný a priamy útok, smerujúci proti oso-